

KOSMORAMAS blå BOG

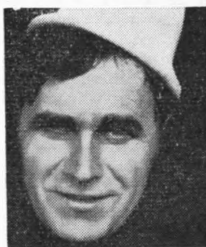
GRAY, ALLAN, eng. (?) drømmer, f. ca. 1905. A. G. s hele psyke er ensidigt indrettet på det gådefulde i menneskesjælen, det sur-realistiske, det ufattelige, uudsigelige, overmægtige. Alskens middelalderlig djævel- og vampyrovertro er ham et foretrukket studieobjekt, men han drives mindre i sine studier af forskerens nøgterne videbegær end af en slags intuitiv drift mod og fornemmelse for de overnaturlige materier – en fornemmelse der er så stærk og essentiel for ham, at han knap erkender nogen påviselig grænse mellem fantasiens og virkelighedens verdener – han vandrer selvfølgeligt og utvungen fra den ene ind i den anden. Det må være denne hans intuition, som omk. 1930 bringer ham til den lille landsby Courtempiere, hvor han oplever en række sælsomme hændelser, som rettelig kun kan betegnes som et mareridt: en mystisk gammel mand bringer en bog om vampyrens hærgen til hans værelse på kroen under mystiske omstændigheder, i sin søgen i den hvide nat efter overbringeren bliver han tilskuert til dennes voldelige død ved et mystisk pistolskud, mordet fører ham ind i den myrdedes, slotsherrens, familie, som han finder redet af en paralyserende angst af mere end mystisk oprindelse. Den „trollkyndige“ A.G. erkender snart, at han står over for et veritabelt tilfælde af vampyr-terror – det blod-

sugende uhyres bekendte rottebid er at se i den dødsmerkede unge pige Leones strube. Med den mystiske bogs hjælp kan A. G. afsløre både vampyren selv – han er med til på kirkegården at ramme en jernstang gennem den gamle kvinde Marguerite Chopins hjerte for derved at binde vampyren evigt til hendes grav – og hendes håndlanger her i livet, den dømmiske landsbylæge, der må dø en satanisk kvælningssød i møllens nedvæltende melmasser. I sin indgriben i den verden af pinefuld lidelse og dom, hvor vampyren hersker, når A. G. så langt ind i det hinsidige, at han som i en drøm i drømmen oplever sin egen jordefærd set gennem kistens glaslag. A. G. fremtræder som en repræsentant for det dagklare dennesidige, for såvidt som han er den der hæver det ondes forbandelse over de to søstre Leone og Gisèle. Men det hører med til det hele billede af ham, at han ligeså meget synes at være af den drømmeverden han afslører. Han er dobbelttydig – tilskuer og medvirkende på en gang, drøm og drømmer i eet. (*Julian West* alias *baron Nicolas de Gunzburg* i *Dreyers „Vampyr“* 1932).

HIGGINS, JOE, eng. (?) klovn, f. omk. 1860(?), d. 1916. J. H. startede sin gøglerkarriere som klovn og altmuligmand i en lille omrejsende teltcircus, Cirkus Bunding. Det unge fattige hjertensgode menneske er fuldkommen lykkelig i denne beskedne tilværelse, først og fremmest fordi han elsker sin brave direktørs yndige datter, kunstryttersken Daisy og hun ham. Men med sit galanummer, den sørgelige sang om klownens

ulykkelige kærlighed, er J. H. bestemt for større og mere funkende maneger end det lille gøglertelts: en aften opdages han af stormpresarioen Wilson, der tilbyder ham det store gennembrud inde i den store by. Tilbudet fylder J. H. s rene hjerte med glæde, og han tager imod det, men på en afgørende betingelse: han skal have lov til at tage sin Daisy og hendes kære gamle forældre med. Betingelsen opfyldes, og J. H. bliver – stadig med sin sørgelige klownsang – den store sensation på storbyens varietétribuner. Men hans nyvundne storhed bliver hans skæbne: Daisy, der nu er hans hustru, bestormes af en Grev Henris kumageri og falder for ham og den glitrende lokkende verden han tilhører. Smerter rammer J. H. dybt i hans sårbare hjerte, men han forstår, at Daisy må gå til Henri, og han selv leve videre i ensomhed. Men den ædle resignation bringer kun J. H. et stort skridt nærmere mod undergangen. Den sejrtræ rival afslører sig på et år som en elendig skurk, Daisy fortryder, afvises af J. H., berøver sig livet, men når netop at bede sin eneste rettede eskorte om tilgivelse før hun går bort. Herefter går det nedad bakke for den før så store gøgler J. H. Han ender med sine minder og sin flaske i et teltcircus, hvor han hver aften ud af sit hjertes smerte synger sangen om klownen, der må le selv om han græder indvendigt. Hans liv har dog trods alt eet mål, som venter på sin fuldbærdelse: den hævn over Daisys egentlige banemand, som han svor ved hendes dødsleje. Efter mange år slår hans time endelig: Han ser Henri blandt tilskuerne på første række, bevæbner sig med en pistol og retter den på sit nummers højdepunkt mod den formastelige usling, der netop når at genkende J. H. før han betaler sin endelige sonebod, døden. For J. H. er alt herefter fuldbragt, og det er kun retfærdigt og skønt, at hans hjerte brister, just da han bonfalder himlen om at måtte blive genforenet med sin Daisy. I døden gøres det godt som livet forbrød mod J. H. – klownen med det altfor rene sind og det altfor store hjerte. (*Vald. Pilsander* i *Sandberg* „Klownen“ 1916).

HOLM, INGEBORG, sv. fattiglem, f. omk. 1870, g. omk. 1890 med Sven Holm. I. H. og hendes mand er flittige og nøjsomme folk, som har skabt et lykkeligt hjem for deres tre børn. En slat spareskillinger suppleret med en lompelig grossistkredit sætter omk. 1900 familien i stand til at stable en lille urekræmmerbod med en trofast lille kundekreds på benene. Alt tegner lyst og lykkeligt, indtil manden rammes af en blodstjrtning og dør. I. H. står nu alene med ansvaret for forretningen, familiens eksistensgrundlag, og for de tre mindreårige børn. Det dobbelte ansvar tynger så altfor hårdt på I. H. – hun lader moderpligterne gå forud for butikken med det ubarmhjertige resultat, at denne hurtigt krakker. For den stakkels kvinde åbner der sig

herefter kun en frygtelig mulighed: fattiggården. Børnene tages fra hende og gives bort i pleje af det hjerteløse fattigvæsen, mens den ulykkelige moder må slide for føden i den umenneskelige anstalt. Alene som hun er over for en overmægtig samfundsinstitution, kan I. H. kun bøje sig under åget, hvor meget det end smerter. Men båndene til hendes børn kan ikke sådan rives over – naturligvis. Da hun erfarer om sin ene piges sygdom flygter hun resolut for at komme til hende. Flugten udløser en forfølgelse, som drejede det sig om en farlig forbryder. I. H. når netop at se sit barn – men kun for straks at blive givet tilbage til den offentlige forsorg, hvor flugten herefter figurerer som en regnskabsposter: „An hjælp til indfangning af fattiglemmet I. H. 30,00, transport 2,25. Summa 32,25“. Det endelige sammenbrud rammer I. H. nogen tid senere, da hun må opleve, at det yngste af børnene ikke mere kender sin mor. Med forværket sind hen-

lever hun 15 lange år i fattighuset, den meste tid vandrede hvileløst omkring, vuggende en trækloks i sine arme. Men lyset skal dog atter tændes i hendes mørke. En dag vender hendes ældste barn, den nu voksne søn hjem fra en lang sørejse, og hans første tanke gælder moderen. Synet af ham og de minder der fremkalder bringer I. H. tilbage til det liv, som hun dog elsker, selv om det er farets så hårdt frem imod

hende. I. H.s tunge vej til fattiggården og den offentlige barmhjertighed og sindssygen er som menneskelig og social tragedie et resultat af en ufuldkommenhed i det samtidige samfunds ordning, som man helst tror afskaffet i nutidens folkhem. Det er i skæbner som I. H.s velfærdssamfundet af i dag henter sin eksistensberettigelse. I. H. er en af filmens første sociale anklagere – hvis ikke den første. (*Hilda Borgström i Victor Sjöströms „Ingeborg Holm“ 1913*).

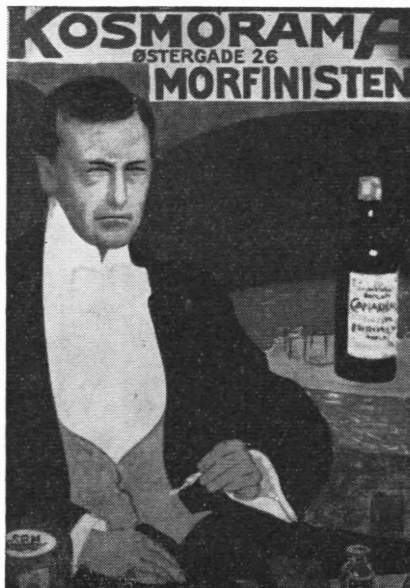
KANE, CHARLES FOSTER, amer. storkapitalist og bladkonge, f. omk. 1870 et sted i Amerika, d. omk. 1940. G. første gang med Emily Norton, niece af USA's præsident, anden gang med sangerinden Susan Alexander. Begge ægteskaber opløst ved skilsmisse. K. byggede sin magt og position på en besynderlig arv, der tilfaldt ham allerede i 8 års alderen: hans mor drev et lille guldgraverpensionat, og en gæst, der stak af fra betalingen, efterlod drengen et sæt guldminepapirer, som kloget forvaltet afkastede så mange penge, at K. i en alder af 25 år kunne se sig som mangemillionær og ejer af store industriforetager, miner m. v. – foruden af New York-avisen „The Inquirer“. Sammen med vennen og skolekammeraten Leland banker han det lille affældige blad op til en moderne storavis præget af en frisindet laborvenlig holdning. Med blodsukcesen og den stadige vækst i formuen følger indflydelse og prestige og i fortsættelse deraf en attrå hos K. efter politisk magt. Han gifter sig med præsidentniesen Emily Norton og indleder den forventede politiske lyn- og topkarriere med at lade sig opstille til guvernørvalget i sin stat. Alle er sikre på hans valg, han selv ikke mindst – men han falder på sin uhelderlige modkandidats nedrige bagtalelser af hans privatliv. Med dette bitre nederlag begynder den ulyksalige udvikling, der fører den ellers så åbne og vitale mand ind i forhærdelsens isenede ensomhed. Formædelsen skal vækkes med en demonstration. K. vil med sine magtmidler tvinge offentligheden til at anerkende den anden hustru Susans format som sangerinde. Han lancerer hende efter alle kunstens regler i sine spalter, han ofrer summer på hendes stemmes uddannelse, han bygger et helt nyt operahus til hende – alt forgæves.

Anstrengelserne dømmes af alle som totalt mislykkede, også af vennen Leland, den eneste der tør sige K. hele sandheden om ham selv: at hans fordums frisind er blevet til stiv reaktion, at hans virkelyst og vitalitet er blevet forvrænget til personlig menneskefjendsk magtbrynde. Da til sidst både Leland og Susan har forladt ham sidder K. alene tilbage med sin rigdom og venter på døden i sit fantastiske stormogulpalads Xanadu, som er fyldt til forstopelse med kostbarheder fra hele

verden, symboler på hans bjergsomhed. Da K. endelig dør er det sidste ord han bringer over sine læber: „Rosebud“. Hvorfor? Gåden opklares, da man under oprydningen i boet finder en lille barneslæde med ordet „Rosebud“ på sædet. Just med den slæde legede drengen Charles den dag, da han som 8 årig mod sin vilje måtte forlade sin mor for at tage med den formynder, som skulle gøre ham til et penge- og magtmenneske. „Rosebud“ var den store mands forbindelse bagud til den barnelykke, der blev dræbt under penge-dyngerne. K. vandt den hele verden, men tog skade på sin sjæl og erkendte det inderst inde selv – han var på en gang en af sit lands store myter og mytens beske dementi. (*Orson Welles i sin egen „Den store mand“ 1941*).

Fra Filmmuseets plakatsamling

Maleren Richard Winther har skænket Filmmuseet denne plakat for den danske film „Morfiniten“ (1911). Winther modtog den for nogen tid siden som støttepap i en forsendelse.